

ШУМАДИНКА,

ЛИСТЪ ЗА

КЊИЖЕВНОСТЬ, ЗАБАВУ И НОВОСТИ.

ТЕЧ. VI.

Овай листъ излази сваке Суботе. Цена је од 1. Апр. до нове године 18 гр. За огласе плаћа се 3 кр. сп. од један-пут а 5 кр. сп. за трипут.

№ 46.

Путови Судбина.

(Продужено)

„То си ти заиста била,“ одговори јој болна мати, и нђне од ћолова и немоћи изумрле черте постану при овим речима за неколико тренутака приятне, тако да су имале изразъ необичне благости и вѣжности, кое је Волана редко кадъ на њойзи примѣтила. — „Не само да си била послушна,“ продужи Вешта, „нега и разумна и оштроумна, тако, да самъ навѣкъ задовољна съ тобомъ била. Испуни и доврши велики задатакъ, за који самъ те спремала и одгавља, и буди умирућој а скоро и мртвој твојој майки оно, што си јој навѣкъ била. И онда ће те срећа увѣкъ пратити, и ти ћешъ до великогъ почитана и славе доћи у овимъ планинскимъ предѣлима. Приврженици стари наши богова носиће те на рукама својимъ, а послѣдоватељи нове вѣре, (т. ј. христијанства) стрепиће од ћебе, као од ћелемитогъ мача; а и једни и други изговараће име твоје са страхопочитаніемъ и раздржтанимъ срцемъ. — Сјди садъ край мене, и сушай добро, шта ћу ти причати, да би све мое речи добро запамтила. Садъ је већ дошло време, да дознашъ и ти све оне оволности и тайне, кое се мене и тебе тичу, и да разумешъ једну суморну приповедку, коя ће ти доволно разјаснити, зашто самъ те је изабрала за орудје моје освете, и зашто ова племенита страсть изпуњива прси мое до последњегъ мoga часа. Смртъ је иначе најбољи изравнаватељ, који укоренјену мржију заглађује, и који застарела злочинства затире вѣчномъ тамомъ заборавности; али размирица, у којој самъ се је борила и страдала, нетреба да се мојомъ смрти прекида. Крваву мржију, до кое ме вонија злоба разпламтила, однећу ја и на овай светъ; и надъ мојимъ гробомъ и пепеломъ нека се јоштъ један-пут разбуки очајна борба, која ће се окончати са смрћу моје непријатеља. — Но прје, него што ћу започети причанје мого страдања, дай ми овай цѣлителни напитакъ, који си ми ти је готовила, моје добро ђете. Животъ и здравље повратити ми неће, али даће ми бар једнократно снаге, да ти могу изпричати све, што ти је годъ нужно знати.“

Волана јој пружи напитакъ, и сједне на постелю край своје майке. Попито је Вешта испила лјкове, започе она причанје своје.

„Кадъ самъ се је родила, не бијаше се јоштъ простило христијанство чакъ у ове предѣле. Моя је мати

била жена видовита (т. ј. пророчица) и ће народъ звао ју је „мудра жена из ћелеми“ јер је у свимъ племенима средње Србије (јужне границе садашње Србије одје прилике мало ниже испод Крушевца) нје било готово ни једногъ човека, коме ће она съ ползомъ послужила или у изцѣљенju какве тежке болести, или коме ће бар је са мудримъ совјетомъ на руци била. Она је дуго време у пажрећијемъ браку живила съ мојимъ отцемъ, који је у ратној доби на челу једне чете ратника бране земљу одје непријатеља, а у мирној доби заштићавао свети лугъ нашихъ богова одје настрана неосвећени. Она је мене и моју сестру Јарну, која је две године млађа одје мене била, у зрељемъ узрасту почела обучавати у великој науци, познавати тайне и чудновате сile природе и владати съ њима. На скоро претекијемъ далеко у овимъ знанјима моју лакомисленју сестру и постанемъ тако љубимацъ моји родитељи. Но при свемъ томъ је знала и Јарна доја одје они вѣштина у којима насе је мати обучавала.

Кадъ ми је било одје 18 година, а мојој сестри 16, дојоше неколико калуђера из ћелеми у наше планине и почеше проповедати једну науку, коя је пропашћу грозила важноста и достоинству нашихъ донде почитованихъ старијихъ богова. Велика част народа поведе се за овимъ странцима и одпадне одје старијихъ богова. А и мой отацъ приклони се речима грчкихъ свештеника, и био је одје њијови речи и начела тако занети, да је и у њему сазрела намјера, однасти одје старијихъ богова и примићи нову науку: христијанство. Залудъ се мати моя противила, залудъ је она прорицала њему и дјеци његовога пре или после велику несрећу и жалостну судбину; онъ је душомъ и срдцемъ заволјио христијанство, — и тыме је нарушио нашъ домаћи миръ. Мати се мояјразведе съ њимъ, будући је њења вѣрозаконја њойзи забранјавао живити у браку съ одпадникомъ. Ја и моя млађа сестра морадосмо слѣдовати нашој матери у ове дивље планине и кланце, где је она затимъ себи обитељ направила.

Велика жртва, коју је она тимъ поступкомъ принела старој својој вѣри, прибавила је њойзи кодъ оне части народа, која је такође боговима отечественимъ вѣрна остала, пажвеће почитанје и уважење. Она је одје тогъ времена поздрављана одје целе околине као неко избрано лице неба и свака је њена речь важила као какво пророчество. Но она је само кратко време уживала ова одличия. Једно јутро нађемо је ми мртвују постельји.

Лака смртъ ослободила є душу нѣну одь трошногъ тѣла и узнела в исту у райске предѣле вѣчне милине. Садъ наасъ прими отаць опеть къ себи у кубу и навальшвао є донде на наасъ съ молбама, разлаганяма, а найпосле и претнама, догодъ се нишмо и ми кретомъ прекрстили и християнство примили. Овай поступакъ стао ме є велике душевне борбе и туге; напротивъ сестру мою Ярну отаць є лакше на то склоніо.

Наскоро затимъ запроси єданъ одь найплеменити и найбогати властела мою сестру Ярну, која єдивне лепоте была. То бияшѣ господарь одь Ибра и Ситнице, притяжатель пространы и плодовити области и неограничиши господарь надь много хиляда поданика. Засенъна и заслеплѣна нѣговимъ богатствомъ, пошла є суетна Ярна за нѣга, премда га ніє любила, нити є онъ био любови достояњ; но я се не сумнамъ, да є подмиренна нѣна гордость богато накнадила вѣвомъ высокомуномъ срцу небесно и сладко чувство нѣжне любови, когдъ се она лишавала. Одь тогъ времена она се тако сплио погордила, да є на ме гледала као на какву низку служавку, и да ме є понекадъ до срца врећала и рѣчима понижавала. Но понито се она већ вѣничала, и пошто є она као преузношена госпожа са своимъ пресилнимъ супругомъ у нове свое дворе ушла, тада се разжали мало нѣно срце, и наклоност према своїй сестри оживи у засанѣйной и занетой души; — она ме понуди, да останемъ одь тогъ времена кадъ нѣ, и да уживамъ тако и я срећу, и богатство, кое юй є судбина нѣна тако обильно подарила. Али мое пунимъ правомъ огорчено срце иувредѣни, до прашине понижени понось уліо ми є, да одбимъ ову понуду, нити да живимъ одь будљиве милости ове высокомуные сестре. Я самъ волела живити у самоћи са моимъ отцемъ. Наскоро затимъ умре и отаць мой, ахъ! — и я останемъ у 22 моїй години сама себи остављна на овомъ свету. Уто време упозна ме єданъ скромни и храбри војникъ, и запроси мою руку. Онъ до дуже ніє притяжавао никакво богатство, но нѣговъ племенити изгледъ и доброта срца била су таква преимућства, који се сасвимъ лишавао супругъ мое сестре, горди и силни господарь одь Ибра. Кадъ є истекло време жалости за моимъ отцемъ, я се вѣничамъ са моимъ заручникомъ. Срећне самъ дане проводила съ нѣмъ, али, ахъ! само за кратко време. Кадъ самъ у трећој години нашега брака обнадеждена била, да постанемъ матери, морао є мой супругъ отићи на войну противъ Авара. Онъ є погинуо у битки и гласъ о смрти нѣговой дошао ми є оногъ дана, кадъ є чедо любави наше свѣтъ угледало.

„Бѣдна майко“, уздане Воляна прекинувши матери своїй рѣчъ, „заръ є данъ могъ рођена био за тебе данъ ужаса и туге“.

„То дѣте ниси била ти“ одговори Вешта, „кој є у томъ суморномъ тренутку свѣтъ угледало; то бияше красно мужко дѣте, огледало свога несрѣћногъ отца. — Ти ме гледашъ зачућено и съ изразомъ питава а и съ некимъ немиромъ. Зауздай твоје удивљенѣ и любопитство, ти ћешъ све по реду одь мене чути и јоштъ ћешъ многе чудесне ствари одь мене дознати, кое ти нису никадъ ни на край памети пале. Но чуй ме далъ. Животъ є мой ви-

сіо о концу, толико самъ се била препанула, кадъ ми є єданъ несмилени ужасну ову вѣсть безъ никаквогъ предходителногъ преправљаня саобщтю. Необуздана и безпримѣрна туга раздирала є мое убиено срце. Но, ахъ! такве болове и страсте ніје природа човеческа кадра савладати; — дивно є, шта и невѣроятно, колико ми слабомоћна дѣца прашине сносити можемо, а да наасъ безмерни тереть, који наасъ притискује, не смрви. — Ма колико да є била туга мое увеле и безнадеждне душе, ипакъ є зато материнско чувство свое мѣсто одржало. Изъ нѣжногъ осмејавана мога дѣтета прила самъ є утѣху; за нѣжно ово дѣте живити и страдати осећала самъ снагу и одважност, која би иначе одавно у души моїй изумрла била; јеръ а самъ се наазила у найвећей бѣди и остављена одь васѣња свѣта, бияше ми предъ очима свуда пустошъ и тама. Я самъ одь имања имала само толико колико да текъ у силу бога животъ мой и мога дѣтета одржимъ. Премда су предци муга супруга били некадъ найсплите племе у народу, преврати, буле и међусобни раздоръ сурвао је в сѣове висине тако дубоко, да су унуди они славни войсковоћа одрасли у бѣди и сиротини, а кадъ су узрастли, они нису као предци н҃ијови блистали на челу војске, него су као прости војници војевали противу непріјателя свога отечества. При свемъ томъ ніје у овог племенитой породици изумрео духъ снаге и бодрости и свака нѣна грана подраньивала ја и данасъ подранје надежду, да ће се племе Растаново (тако се ово племе звало) кадъ тадъ узвинити до прећашнѣји своге славе и величине. А да би у случају томъ, ако би се ово дододило, и изгнани, по свѣту разтурени членови овога племена упознани били одь они, који су у Србија заостали, споразумели су се сви између себе „да се свакомъ новорођеномъ у овомъ племену удари знакъ на врату и то у виду коньске главе, која є била грбъ Растановића, и која є некадъ и на н҃ијови побѣдителнай застави блистала. И мой мали Јарко добио є тај знакъ.“

Два су већ је сеца одь рођеня нѣговогъ протекла била, и то самъ време пробавила у найвећай бѣди. Едно вече сѣдила самъ на прагу мое колебе подъ дебелимъ ладомъ једне горостасне еле, и гледала самъ замишљено и съ немомъ тугомъ зализакъ сунца, а дѣте ми є у лакомъ сну лежало на крилу. Најданпуть тргне ме изъ муга зајоса топотъ више коня. Редко є кадъ пролазио какавъ конјаникъ крозъ ове стѣновите предѣле крај муге колебе; и зато се я уплашено пренемъ, кадъ чуемъ ову тутнијаву. Два богато обучена служитеља на виловитимъ конјима сашице предъ мојомъ колебомъ, и запитао ме: да ли самъ я Вешта, удовица једногъ младогъ војника одь племена Растановића? — Я одговоримъ да јесамъ. — „Е, фала Богу“, прозбори на то онай стари између ныи, кадъ смо те једномъ нашли; ми ти доносимо поздравље одь твоје сестре Ярне, моћне и богате госпоже одь Ибра. Она те позива и моли, да дођешъ у дворе нѣногъ супруга; јеръ она потребује твоју сестринску услугу. Она є пре неколико дана родила прекрасну дѣвойчицу, вѣно друго дѣте, по збогъ слабости, у коју є пала одь опасне једне болести, ніје у станју, доћити га. И будући є она разумела затврју злоудну судбину, а и твоје садашње положење добро познав и сожалјва, то се она нада, да ћешъ ти нѣну молбу испунити и бити дойкина нѣногъ дѣтета. Што

се твогъ синчића тиче, нѣму неће ништа оскудѣвати; нити не му се укратити твоя нѣжна материшка нега. Ти ћешъ га са собомъ понети и оба дѣтета подѣднако надгледати. Немой се бояти, да ће она съ тобомъ поступати како съ каквомъ никомъ служавкомъ, и да ће бити увређена гордошћу твоје преузвишне сестре, а ваше госпође; господа одь Ибра чезне, да после толикогъ времена опеть види, и никадъ неће она заборавити, какву си јој ти неоцѣниму услугу испуненемъ нѣне молбе учинили.

(Продужиће се.)

Судъ краля Кастиљскогъ Педра.

Подъ владомъ краля Педра, названогъ грознымъ, убіо є Митрополитъ Толедскій једногъ чизмара само зато, што є чуо, да є онъ о нѣму — Митрополиту — ружно говоріо. Сыњ убіеногъ ніє хтео свога отца неосвѣћеногъ оставити, зато оде духовномъ суду и обтужи Митрополита као убицу. Судъ саслуша нѣга и осуди Митрополита, да годину дана несме никакавъ свештенихъ обредъ свршити.

Чизмару, кои казни црквене нис познавао, чинила се ова казнь врло малена, и зато є размишљавао како ће свога отца достойнѣј осветити, и чекао є зато уде-сну прилику.

Краль Педро долазио є сваке године у Толедо, кадъ є заветина била, па є и те године дошао. Сыњ убіенога изиђе предъ нѣга, баци се на землю и са сузнымъ очима заштити и правицу. Краль му рекне „заръ то може быти, да се теби, ако право имашъ, правица недосуди“. О како да неможе, ваше величество, я самъ чизмаръ, а убійца муга є отца Митрополитъ Толедски; кои є зато свое, простотъ човека недостойно дѣло, осуђенъ само на то, да годину дана никакавъ свештенихъ обредъ свршити неможе, а то ніје ништа“. „Мислиш ли ты, да бы ты се онда задоста учинил, кадъ бы ты своимъ рукомъ убійцу твога отца убіо“ упита краль. „О! съ каквомъ бы радости и задовољствомъ я то учиніо, кадъ бы ми ваше величество дозволило“ рекне чизмаръ. „Я ти дозволявамъ, и бринућу се о теби“ одговори краль.

Са нестрпљенемъ очекивао є чизмаръ светковину сутрашњегъ дана, при којој ће Митрополитъ чиновдѣствовати. Онъ прикрѣ мачъ и сакрѣ се кодъ палате царске, где в литија проћи морала, уочи добро убійцу свога отца и кадъ є онъ управъ спроћу овога био, потегне чизмаръ мачъ и два-путъ га прободе.

Гласъ, да є Митрополитъ при литији убіенъ, распростране скоро по целой варопи, сви су се чудили одважности чизмара и мислили о начину, на који ће за овако велико преступленѣ казнѣнъ быти. Убицу увате и хотели су га у затворъ одвести, но онъ се отимао и дерао тако яко, да га є краль, кои є на балкону стао, чуо и заповедио къ нѣму га довести.

Садъ су сви мислили и говорили, да ће преступникъ пайгрознѣ казнѣнъ быти, знаюћи какавъ є краль, и зато сви потрче, да чую, на што ће осуђенъ быти. Краль му рекне, кадъ су га већъ предъ нѣга довели: „бѣдный чо-

вече, какавъ те нечастивый духъ наведе, да предъ бо- жимъ и моимъ очима онако дѣло учинишъ.“ Чизмаръ приповеди кривицу свога отца, збогъ које є убиенъ, и правицу, коју му є духовный судъ досудio. Пріятель убиенога доказивали су кралю, да є нѣму и одвише удотле-творени дато, кадъ є Митрополитъ, као лице високогъ духовногъ реда осуђено, да за годину дана никакавъ све-штенихъ обредъ свршити неможе, и надали су се, да ће убійца найжешће казнѣнъ быти; али се преваре. Краль упыта, какавъ є занатція убица и кадъ му кажу, да є чизмаръ, окрене се и рекне, „я те за твоје велико преступленѣ казнимъ тимъ, да годину дана твой занатъ ра-дити несменшъ, а да бы за то време живити могао, опре-дѣлићу ти једну суму изъ имана митрополита, кога си убіо.“

Мрежище.

— Наполеонъ є страшно мрзio на оне жене, које нису свой правый посао гледале, него се у политику мешале. Тако једномъ приликомъ кадъ є једна списатељка са једнимъ одъ вишихъ реда чиновникомъ у дружству где є и Наполеонъ био говорила о политици и о рату, који се води, рекне јој онъ: „Немешайте се госпо у туђъ посао, већъ гледайте да вами дѣца неплачу.“

„Части ме једнимъ доручкомъ“ рече једанъ шальив-чина Јуди, кои є велика тврдица био, па ћу ти каза-ти нешто, што више одъ 100 форинти вреди. Јуда ра-достанъ превари се и части га, и съ нестрпљенемъ једва є дочекао, да овай доручкује, и чимъ є видio, да є шальив-чина ситъ, упата га шта є то, шта му има казати, и шта бы више одъ 100 форинти вредило. Шальивчина се о-крене и рекне му: „двеста форинти је да бы више вре-дило него сто?“ и оде.

— Једанъ піянца кадъ є у врлоjakoj грозици био, зовне два доктора у помоћь. Они се стану саветовати найпре о томе, како ће му велику жећь, коју има, зага-сити, а онъ чувши то рекне имъ „небрите се ви за жећь, я знамъ њој лекъ, већъ гледайте, те грозици чашь пре-терайте“.

Кажу, да є године 1661. осуђенъ био у Финландиј јакъ на смрть само зато, што є врло лако страве езыке учio и изредно писао, и да му є ову казнь по-сле виши судъ ублажio съ вечитомъ робиомъ.

— Близу двора цара хинескога нико неумире, ато зато, што чимъ се ко поболе, а близу двора обитава, таки га посе на читаву милю даль. Ако ко одъ капи (шлога) близу двора умре, у највећој тайности мора се извести, и сродници глобу плате.

Кадъ су Руси подъ Потемкиномъ 1788. год. Очаковъ одъ Турака отели, министри султанови нису му дуго сме-ли казати, но найпосле боећи се, да онъ одъ кога другогъ нечује, кажу му, да има два Очакова, т. є. велики и мали, и да су овай последњи Руси отели. Султанъ ніје више о томе ни мисlio. Једногъ дана изјутра рано, поће онъ по обичају свомъ и нађе на једногъ изнемо-глогъ војника, кои є за парче леба просio, и кои му є ове речи, кадъ се є къ нѣму приближio рекао: „Уде-ми што великоможни падиша, јеръ самъ се за тебе и вѣ-

ру у Оцакову тукао, па садъ одъ глади скапавамъ. — „Есиљ ты дакле буо у оной битки кадъ су Руси мали Оцаковъ отели упыта султанъ. „Господару правовѣрны, Оцакова нема два, већь еданъ и тай еданъ отели су Руси.“ Садъ султанъ увиди, да су га ињеги министри преварили, и за предупредити веће преваре неке одъ нынешни повеша, а неке изъ земља прогна.

М а л и н е.

Буди пріятелю твоме пріятель, люби свакогъ поштеногъ човека, непоставлюши разлику између вѣре, занимави и народности.

Пріятельство дана је ништа нје него тргованъ, јеръ ни нико дана је неће быти пріятель, ако каквугодъ асну одъ тебе нема.

Одъ смрти се нетреба бояти, јеръ је она по себи добро, будући се ињомъ учини край свима злама.

Само онай који цветъ на дрвету чува, може на плодъ мислити, и само онай, који је семе посеја, може се жетви надати.

Отечестволюбје найвиша је добродѣтель, јеръ у прсма где оно неживи, нема никакве любави; дакле ни добродѣтельни.

Трудолюбје је выше одъ оштроумја, и илядама, који је са овимъ врати себи сломили, попну се съ онимъ срећно на висину, кудъ теже.

Богатство брже отврдијава срце човека, него кључала вода је.

Чувайсе одъ површногъ, једностроногъ и замршевногъ изгледа стварј! Изслѣди имъ темель; успокои се у свему, шта читашъ, слушашъ и мислишъ, само при чистымъ и опредѣленымъ попутјима. Јеръ привезти се за мрачна и несавршена понитја, то производи замѣшатство и неспоразумјавање.

Шта не бы смо дали за једну основну надежду у смрти! — Оћешь ли да је имашъ, то се учи Бога и себе самогъ познати.

Найвећа часть людји нје злонаравна, неће ни зло дачини; али и међу самимъ онима, који се виде, да је е природа правичними и добрима учинила, мало је је, који

бы довольно некористолюбиви били, кои бы воль и наравне величине имали, да добро съ некимъ пожертвованима своима чине.

Чувство правде и саболѣзванова, природный пагонъ къ дружевности, гордость да је полезанъ и къ помагању готовъ буо, свима је людата обите, оно може бъдомъ у самљни дивљака задржано, али не изкоренено быти. Но пагони ови получавају развитакъ овай у свеобщтвемъ животу, а управљају своје разсуждавањемъ и размишљавањемъ. Растење нравствене науке зависи дакле одъ просвете ума нјујовогъ.

О д г о н е т к е.

1. Коријача, јеръ носи свою кућу.
2. У апотеки.
3. Ланъ.
4. Оне на мапи.

З а г о н е т к е.

Ко развлачи свой посао и опетъ у свое време буде готовъ?

Некува се, нежваће се, негута се, и опетъ многима добро прїј, и безъ иња немогу быти?

Изъ живота самъ произишао, самъ животъ немамъ, а кадаръ самъ свакомъ животомъ што обје одговорити.

Коме све у свое време долази?

С т е щ и ш т а.

При Суду Алексиначкомъ надъ масомъ поч. Цветана Мишића б. дунђерина изъ Алексинца 2 Августа.

При Суду Крагујевачкомъ надъ масомъ поч. Николе Поповића Ѣеде 16 Августа.

При Суду Чачанскомъ надъ масомъ през. Младена Агатановића с' Рашке 5. Августа.

При Суду в. Београда надъ масомъ поч. Неше Николића изъ Подгорице у Турской 5 Августа.

Л и ћ и т а ц ђ е.

Нач. окр. Чачанскогъ продаваће у Чачку зданје съ плацемъ у комъ је судъ буо 25. 26 и 27 Јуња.

Нач. окр. Пожаревачкогъ продаваће добра Милоша Ганића изъ Бора 10, 11 и 12 Јуња.

22 т. м. држаће се петодневни панаћуръ у Карановцу.

15 т. м. држаће се петодневни панаћуръ у Крушевцу —

О Г Л А С И.

Подписаный радъ је своя непокретна добра, која се у Неготини и око ње налазе продати, и позива оне, који би што одъ исты купити желили, да му се прїаве. Добра су проценена и то: кућа у Неготини 350 # ц. браникъ са 500 комада дрва и поредъ иња два дана и по ораће земља, која се као бања употребљава 200. # ц. Ливада на Радујевачкомъ пути 40 # ц. браникъ у ока. Ко жели на више узети може селу Јасеници 50 # ц. Ливада близу јевтинје добити.

Неготине 10 # ц. Исподъ ове цене не може се ништа дати. Ко жели видити добра иека се обрати отчуу момъ Сими Новаковићу у Неготини.

ИЛЯ ЛУКИЋ

Практиканъ Поп. Просвете.

(4—4) Кодъ Томе Половића бирташа кодъ „Дамшића“ има лепа Карловачка вина по два гроша Радујевачкомъ пути 40 # ц. браникъ у ока. Ко жели на више узети може

како се на књигу „Прногорецъ или страдања Христијана Утурског“ авјо знатанъ брой предуписника, то је издајелю могуће було штампати неколико стотина екземплара выше него што бы јављне предуписнике потребовало. Зато се овимъ обзначио читајоћемъ свету, да писма съ именима гг. предуписника јоштъ примају шабцу професоръ Стојење Бонковићу, докле годъ прва свеска пејзаже, а та се већь у велико штампа.

(2—2)